

Sosyal Destek Kontrol Edildiğinde Cinsiyetin İnternet Bağımlılığı Üzerine Etkisi

Yrd. Doç. Dr. Yaşar KUZUCU

*Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
yasarku@yahoo.com*

Betül BULUT

*Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Lisans Öğrencisi*

Şeyda ÖZÇELİK

*Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Lisans Öğrencisi*

Feride Melek SOYDEMİR

*Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Lisans Öğrencisi*

Özet

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 342 (185 kadın 157 erkek) üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Veriler İnternet Bağımlılığı ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçekleri ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde ilişkisiz örneklem için *t* testi, pearson korelasyon katsayısı ve tek yönlü kovaryans (ANCOVA) analizi teknikleri kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular incelendiğinden erkek öğrencilerin internet bağımlılığı problemi kadın öğrencilerden daha fazla bulunmuştur.

Anahtar sözcükler: İnternet bağımlılığı, algılanan sosyal destek, cinsiyet

The Effect of Gender on İnternet Addiction After Controlling Social Support

Abstract

The aim of this study is to examine wheather there is a difference among internet addiction of university student in regard to their gender. Participants of this reseach were composed of 344 university students (185 female, 157 male). The data was obtained by using Scale of İnternet Addiction and Multi-dimensionally Perceived Social Support Scale. Independent sample *t*-test, pearson correlation coefficient and one way analysis of covariance (ANCOVA) was used to analyze the data. Dependent variable of the research was internet addiction, independent variable was gender and covariance was social support. The findings of the study indicated that male students were found to have more internet addiction problem than female students.

Key words: İnternet addiction, social support, sex

GİRİŞ

Günlük yaşamımızda giderek önemi artan internet, bilim ve teknolojiadaki gelişmelerle hızla çoğalan bilgiyi muhafaza etme, paylaşma ve bu bilgilere kolaylıkla erişimde önemli rol oynamaktadır (Çavuş ve Gökdaş, 2006). Sağladığı bu imkanların yanısıra uzun süreli kullanımı bireyin ruh sağlığını olumsuz etkilemekte (Chak ve Leung, 2004; Özdemir, Kuzucu ve Ak, 2014; Gámez-Guadix, Villa-George, ve Calvete, 2012) ve internet bağımlılığı problemine yol açmaktadır (Esen ve Siyez, 2011).

Alan yazın incelendiğinde internet bağımlılığının sosyal beceri eksikliği, utangaçlık, yalnızlık ve sosyal destek değişkenleri ile ilişkili olduğu görülmektedir (Caplan, Williams ve Yee, 2009; Özdemir, Kuzucu ve Ak, 2014; Gámez-Guadix, Villa-George, ve Calvete, 2012; LaRose, Lin ve Eastin, 2003; Odacı ve Kalkan, 2010). İnternet bağımlılığını yordayan değişkenler göz önüne alındığında sosyal destek arayışı öne çıkmaktadır (Thatcher ve Goolam, 2005; Karaman ve Kurtoğlu, 2009). Sosyal destek bireyin etrafında ona yol gösteren, duygusal destek sağlayan, karşılaştığı güçlüklerin üstesinden gelmede yardımcı olan ve bireyin olumlu yanlarını takdir eden kişilerin varlığı olarak tanımlanabilir (Esen, 2009). Stresli olayların potansiyel yan etkilerinden kişileri koruyan sosyal desteğin azlığı internet bağımlılığında risk faktörü oluşturabilmektedir (Özcan ve Buzlu, 2005). Yakın çevresinden göremediği sosyal desteği başka ortam ve kanallarla arayan kişi, interneti sosyal bir destek aracı olarak görebilmektedir (Tanrıverdi, 2012; Taçyıldız, 2010; Oktan, 2015). Nitekim interneti kendilerine sosyal ilişkiler kurabilecekleri güvenli bir ortam olarak algılayan sosyal destek düzeyi düşük bireylerde internet bağımlılığının sık görüldüğü belirlenmiştir (Durak ve Durak, 2013; Esen ve Gündoğdu, 2010).

İnternet üzerinde giderek artan sayıda destek grupları oluşturulduğu bilinmekte (Esen, 2010) ve sosyal paylaşım ağlarının sosyal destek algısı yaratmada önemli bir rol oynadığı görülmektedir (Baltacı, İşleyen ve Özdemir, 2012). Giderek artan ve yaygınlaşan internet kullanımıyla birlikte sanal iletişim ortamı daha az riskli ve daha kolay sosyal ilişkilerin kurulduğu bir ortam olarak algılanmaktadır (Zorbaz, 2013). Bu da interneti bireylerin başkalarından kolaylıkla destek bulabildiği kaynaklardan biri haline getirmektedir. İnternetin günlük yaşamın her alanına girdiği ve neredeyse sanal ve gerçek dünyanın birbiriyle yarıştığı bir dönemde bireyler yüz yüze ilişkileri öteleyebilmekte ve interneti sosyal destek sağladıkları kaynaklar arasında ilk sıralara koyabilmektedirler (Caplan, 2002). İnternet aracılığıyla sağlanan sanal sosyal desteğin gerçek yaşamda kalıcı ilişkilere dönüşmemesi sosyal sorunlara yol açarken, sosyal ilişkilerde yaşanan doyumsuzluk sanal dünyaya yönelmeyi artırarak bir kısır döngü yaratmaktadır (Ceyhan, 2011).

Ülkemizde internet bağımlılığı, yetişkinlere nazaran interneti daha çok kullanan çocuklar ve gençlerde daha fazla görülmektedir (Arısoy, 2009). Üniversite kampüslerinde internete ulaşımın rahat olması ve öğrencilerin ders programlarının daha esnek olması interneti çok kullananlar arasında üniversite öğrencilerinin girmesini kolaylaştırmaktadır (Ceyhan, 2010). Üniversiteye başlamak önemli bir yaşam değişikliği olup büyük çoğunluğu aileleriyle ayrı şehirde yaşayan üniversite öğrencileri için yeni bir çevreye alışmak stresli olabilmektedir. Alan yazındaki çalışmalara bakıldığında da üniversiteye uyum sürecinde yalnızlık, kaygı ve depresyon gibi olumsuz yaşam olaylarının arttığı buna karşılık da sosyal desteğin azaldığı görülmektedir (Larose ve Boivin, 1998). Gençler bu durumlarda kimi zaman kendi kendine yeterli olabilirken kimi zaman da aile, arkadaş ve öğretmen gibi çeşitli sosyal destek kaynaklarına ihtiyaç duyabilmektedir (Erkan, Özbay, Çankaya ve Terzi, 2012).

Bu çalışmalara ek olarak, sosyal desteğin cinsiyete göre farklılaşabileceği tartışılmakta; bazı araştırmalar, kadın öğrencilerin sosyal destek ağının erkek öğrencilerden geniş olduğunu (Kozaklı, 2006; Allen ve Stoltenberg, 1995) ve daha çok sosyal desteğe sahip olduklarını (Yılmaz, Yılmaz, ve Karaca, 2008) gösterirken, diğer bazı araştırmalar kadın ve erkek öğrencilerin destek düzeylerine göre farklılaşmadığını ortaya koymaktadır (Çeçen, 2008). Teknoloji kullanımıyla ilgili araştırmalarda da cinsiyet değişkeni sıklıkla ele alınmakta, erkek ve kadınlar arasında kullanım süresi, sıklığı ve biçimi bağlamında farklar olduğu ileri sürülmektedir (Akbulut, 2013). Cinsiyet ile ilgili araştırma sonuçları incelendiğinde bazı araştırmalarda erkeklerde problemlerli internet kullanımının daha yüksek olduğu (Niemz, Griffiths ve Banyard, 2005; Akbulut, 2013; Balta ve Horzum, 2008) bazılarında ise cinsiyetler açısından anlamlı bir fark bulunmadığı (Ceyhan, 2010; Ceyhan, 2011; Durak Batıgün ve Hasta, 2010; Odacı ve Berber Çelik, 2011) görülmektedir. Bu sonuçların yanı sıra kadın ve erkek kullanıcılar arasındaki farkın giderek azaldığına yönelik tartışmalar da bulunmaktadır (Dresang, Gross ve Holt, 2007). Ülkemizdeki çalışmalarda cinsiyet değişkeni bilgisayar

ve internet kullanımı ile ilgili önemli değişkenler arasında yer almaktadır (Akbulut, 2013). Bu tartışmalar ışığında, risk grubunu oluşturan üniversite örnekleminde, cinsiyetin gençlerin problemleri internet kullanımına etkisini, internet bağımlılığında önemli bir diğer faktör olan sosyal desteğin etkisini kontrol ederek incelemek bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Nedensel karşılaştırma modeli kullanılan bu çalışma, sosyal desteğin etkisi kontrol edildiğinde cinsiyetle internet bağımlılığı ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan betimsel bir çalışmadır. Çalışmada cinsiyet bağımsız değişken, öğrencilerin internet bağımlılığı bağımlı değişken olarak alınmıştır. Ayrıca sosyal destek ortak değişken olarak alınıp, bağımlı ve bağımsız değişken üzerindeki etkisi ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Cinsiyet kategorik bir veri olduğu için yapay (dummy) olarak kodlanmış ve referans olarak erkek grubu alınmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırma 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim ve Fen Edebiyat Fakültelerinde öğrenim gören 185'i kız (%54,1), 157'si erkek (%45,9) toplam 342 öğrenci ile yapılmıştır. Çalışmaya katılanların yaşları 18-29 arasında değişmektedir. Yaş ortalamaları ise 20.02 olarak belirlenmiştir.

İşlem

Araştırmada gönüllük esas alınmış, soruları yanıtlamak istemeyenlerin araştırmaya katılmalarının zorunlu olmadığı belirtilmiştir. Uygulamaya başlanmadan önce uygulayıcı tarafından araştırmanın amacın ve elde edilecek verilerin bilimsel amaçlı kullanılacağına ilişkin gerekli açıklamalar yapılmıştır. Bilgiler öz değerlendirme (self-report) yoluyla toplanmıştır. Uygulama sınıf ortamında, ders saatinden 25 dakikalık bir süre ayrılarak yapılmıştır. Katılımcılardan kişisel bilgi alınmamış ve soruları rahat yanıtlayabilmeleri için de ölçek bataryalarının üzerine isimlerini yazmaları zorunlu tutulmamıştır.

Veri Toplama Araçları

İnternet bağımlılığı ölçeği (İBÖ):

Young tarafından DSM-IV'de yer alan "Patolojik Kumar Oynama" ölçütlerinden uyarlanarak geliştirilen, 20 maddeden oluşan ve 1-6 arası derecelendirilen Likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan puanların artması internet bağımlılığının arttığını göstermektedir. Ölçeğin Bayraktar (2001) tarafından yapılan Türkçe uyarlama çalışması sonucunda, Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.91 olarak bulunmuştur. Bu çalışma için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ise 0.90'dır.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği

Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley (1988) tarafından geliştirilen Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Eker ve Arkar (1995) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin iç tutarlık güvenilirliğinin .78 ile .92 arasında olduğu görülmüştür. Toplam 12 maddeden oluşan ve 1-7 arası Likert tipi puanlanan bir ölçektir. Ölçeğin destek kaynaklarını yansıtan aile, arkadaş ve özel kişi desteği olmak üzere üç alt faktörü bulunmaktadır ve her faktör 4 maddeden oluşmaktadır. Puan aralığı 12-84'dür ve ölçekten alınabilecek puanın yüksek olması algılanan sosyal desteğin yüksekliğini göstermektedir (Eker ve Arkar, 1995).

Verilerin Analizi

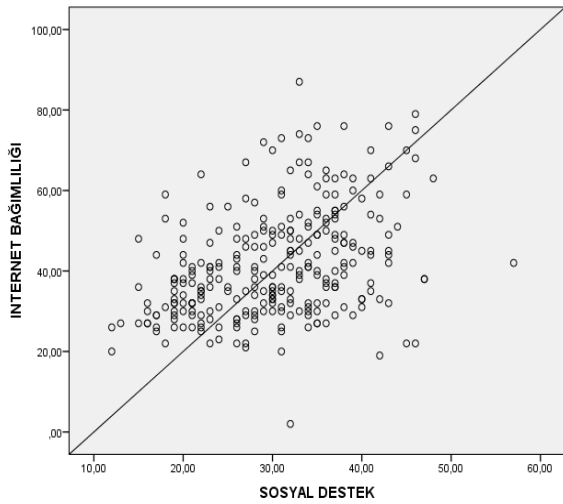
Verilerin analizi için IBM SPSS (Statistical Package for the Social Sciences, IBM Corp, 2011) 20 versiyonu kullanılmıştır. Girişi yapılan verilerde hatalı olup olmadığı minimum-maksimum değerlere bakılarak tespit edilip düzeltilmiştir. Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların histogram ve dal yaprak grafikleri ile incelenmiş, uç değer taşıyan (outlier) katılımcılar veri setinden çıkartılmıştır. Boş değerler ile ilgili olarak da ölçeklerin %5'inden çok boş madde bırakanlar işlem dışı bırakılmıştır. Veriler 0.05 anlamlılık düzeyinde

test edilmiştir. Sosyal destek değişkeni ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına Pearson Korelasyon katsayısı ile bakılmıştır. Sosyal destek puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği ise t-testi ile analiz edilmiştir. Sosyal destek değişkenini kontrol ederek cinsiyetin internet bağımlılığına etkisine bakabilmek için, bağımlı değişkeni etkilemesi olası değişkenlerin kontrolünde kullanılan (Howitt ve Cramer, 2011) kovaryans analizinden (ANCOVA) yararlanılmıştır.

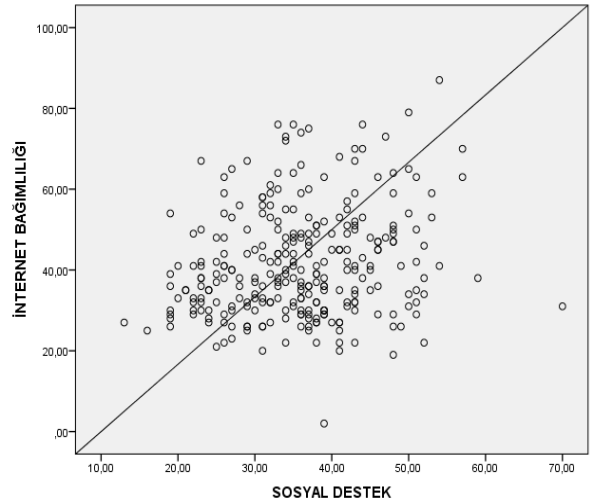
BULGULAR

ANCOVA, regresyon ve ANOVA'yı birleştiren bir teknik olduğu için, her iki yaklaşımın da varsayımları test edilmiştir. Bu amaçla öncelikle internet bağımlılığına ilişkin puanların hem erkek hem de kadın örneklem grubundaki dağılımları kontrol edilmiştir. Normallik için basıklık (skewness) ve çarpıklık (kurtosis) değerlerine bakılmıştır. Tüm değerler 1,5'dan düşük olup erkekler ve kadınlar için sırasıyla, basıklık için .39 ve .83, çarpıklık için ise -.47 ve .73 olarak hesaplanmıştır. Benzer şekilde Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda elde edilen değerlerin hem erkek (.16) hem de kadınlar (.25) için anlamsız olduğu görülmüştür. Elde edilen bu sonuçlar kıyaslanacak grupların her birinde dağılımın normal olduğunu göstermektedir.

Daha sonra bağımlı değişken olan internet bağımlılığı ve ortak değişken olan sosyal destek arasında doğrusal bir ilişkinin olup olmadığına bakılmıştır. Şekil 1 ve şekil 2 de hem erkek hem de kadınlar için sosyal destek ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiye yönelik yapılan saçılma diyagramı yer almaktadır.

Şekil 1. Erkek

Şekil 2. Kadın

Şekil 1 ve 2 incelendiğinde, her iki gruba ait saçılma diyagramı bağımlı değişken olan internet bağımlılığı ile kontrol değişkeni olan sosyal destek arasındaki ilişkinin doğrusal olduğunu göstermektedir. Ayrıca bağımsız değişkene ilişkin puanlar için varyansların homojenliği varsayımını test etmek için Levene testi kullanılmıştır.

Tablo 1. Grupların bata varyanslarının eşitliğine ilişkin levane testi sonuçları

F değeri	SD1	SD2	P değeri
.398	1	240	.529

SD1: Gruplar arası serbestlik derecesi SD2: Grup içi serbestlik derecesi

Tablo 1’de Levene testinden elde edilen sonuçların anlamsız ($p=.52$, $p >0.05$) olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle bağımlı değişkenin gruplar arasındaki hata varyansları arasında farkın anlamlı olmadığı söylenebilir. Bu sonuç ANCOVA analizi yapabilmek için gerekli olan varyansların homojenliği varsayımının karşılandığını göstermektedir. Grupları içi regresyon eğimleri (regresyon katsayıları) Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. ANCOVA varyans kaynağı tablosu

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F değeri	p
Cinsiyet	31,911	1	31,911	.188	.665
Sosyal destek	1608,867	1	1608,867	9.481	.002
Cinsiyet*Sosyal destek	11,983	1	11,983	.071	.791
Hata	40386,435	238	169,691		
Toplam	479805,000	242			
Düzeltilmiş toplam	45069,260	241			

** $p < .01$

Ortak değişkenin modele dahil olduğu ANCOVA sonuçları Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde internet bağımlılığı üzerinde cinsiyet ve sosyal kaygı ortak etkisinin anlamsız olduğu görülmektedir, $F(1, 238) = .071$ $p > 0.05$. Bu bulgu, sosyal desteğe dayalı olarak internet bağımlılığının yordanmasına ilişkin hesaplanan regresyon doğrularının eğimleri arasında anlamlı bir fark olmadığını ve doğruların eğimlerinin eşit olduğunu göstermektedir.

Bağımsız değişken olan cinsiyet ve kontrol değişkeninin birbirinden bağımsız olup olmadıkları test edilmiştir. Sosyal destek ve cinsiyet değişkenleri birbiriyle ilişkili olduğunda sosyal desteğin etkisi cinsiyetin etkisini de içeriyor olacaktır. ANCOVA’nın bu araştırmada kontrol değişkeni olan sosyal desteğin etkisini kontrol edebilmesi için kontrol değişkeninin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemesi beklenmektedir. Sosyal destek puanlarının cinsiyete göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar için t testi sonuçları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Sosyal Destek Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	SS	t	Levene F	P
Kadın	185	43.84	10.65	.64	1.65	.51
Erkek157	43.12	9.93			

** $p < .01$

Tablo 3’e göre bağımsız gruplar için yapılan t testi sonucunda kadın ve erkek öğrencilerin sosyal destek düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin sosyal destek düzeyleri ($\bar{X} = 43.84$), kadın öğrencilerin sosyal destek düzeyinden ($\bar{X} = 43.12$) anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Diğer bir ifadeyle kontrol değişkeni olan sosyal destek cinsiyete göre anlamlı bir farklılık sergilememektedir.

Tablo 4’de farklı cinsiyetler arasında sosyal destek puanlarına göre düzeltilmiş internet bağımlılığı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı test edilmiştir.

Tablo 4. Sosyal desteğe göre düzeltilmiş İnternet bağımlılığı puanlarının cinsiyete göre ANCOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	P	η^2
Sosyal Destek	2699,392	1	2699,392	15,970	.000*	0.63
Cinsiyet	1680,425	1	1680,425	9,942	.002*	0.40
Hata	40398,419	239	169,031			
Toplam	479805,000	242				

** $p < .01$

Tablo 4'den de anlaşılacağı gibi ANCOVA sonuçlarına göre üniversitede öğrenim gören öğrencilerin sosyal destek puanları kontrol edildiğinde cinsiyetin internet bağımlılığı üzerinde etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur, $F(1-239) = 9,942$, $P < .05$. Diğer bir ifadeyle cinsiyetin internet kullanımı üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Kadın ve erkeklerin birbirleri arasındaki farkı belirlemek için yapılan karşılaştırma analizlerine Bonferroni düzeltmesiyle bakılmıştır. Bonferroni çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, öğrencilerin internet bağımlılığı puanlarının sosyal desteğe göre düzeltilmiş ortalamaları, erkeklerde ($\bar{X} = 47$) kadınlardan ($\bar{X} = 40$) daha yüksek olduğu bulunmuştur.

TARTIŞMA

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinde cinsiyeti ve internet bağımlılığı arasındaki ilişki sosyal destek değişkenine göre incelenmiştir. Araştırma sonuçları erkek üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığının kadın üniversite öğrencilerinden yüksek olduğunu göstermiştir. Bu sonuç literatürde erkeklerde sanal sosyal desteğin internet bağımlılığını daha çok yordadığını (Batıgün ve Kılıç, 2011), erkeklerin kadınlardan daha fazla problemlili internet kullanımı gösterdiğini (Wu ve Tsai, 2006; Canan, 2010; Esen ve Siyez, 2011; Odacı ve Kalkan, 2010) ve internet bağımlısı olma eğilimlerinin daha yüksek olduğunu ortaya koyan (Canan, 2010) çalışmalarla tutarlılık göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, ergenlik döneminde internetle birlikte kadın ve erkekler arasında teknoloji kullanım farkının kapanmaya başladığını (Subrahmanyam, Kraut, Greenfield ve Gross, 2001), hem internete erişime (Subrahmanyam ve Lin, 2007) hem de kullanıma ilişkin cinsiyetler arasında benzerliklerin arttığını gösteren araştırmalarla (Gross, 2004) farklılık göstermektedir. Sonucun üniversitede öğrenim gören erkeklerin aleyhinde çıkmasında, erkeklerin interneti daha çok kullanmalarının (Chisholm, 2006; Liao, Khoo ve Ang, 2005), internette oyun oynamaya ve sohbet etmeye daha çok zaman ayırmalarının önemli olduğu düşünülmektedir (Suhail ve Bargees, 2006). İnternet'in kullanıldığı ortamlardan erkek ve kızların farklı biçim ve düzeylerde yararlanması, farklı risklerle karşı karşıya kalmaları ya da erkek ve kızlar üzerinde farklı kontrol mekanizmalarının uygulanması (Akbulut, Şahin ve Erişti, 2010) cinsiyetler arası farklılıkta etkili olabilmektedir. Ayrıca, erkeklerin üniversite yaşamına uyum sağlamaya ilgili daha fazla zorluk yaşamalarının cinsiyetler arası bu farklılıkta rol oynadığı ileri sürülmektedir (Ekiz, Asıcı, Savcı ve Yörük, 2015).

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre üniversite öğrencilerinin problemlili internet kullanımlarını yordamada sosyal desteğin önemli bir değişken olduğu görülmüştür. Bu sonuçlardan hareketle, gerçek ilişkilerin yerini sanal ilişkilerin almaması ve bireylerin sosyal desteği internet üzerinden sağlamaya çalışarak kendini gerçek yaşamdan izole etmesinin önüne geçecek çalışmalar yapılması önem taşımaktadır. Sosyal destek ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiye bakıldığında, yüz yüze etkileşimin özendirilmesi ve sosyal destek ağlarının güçlendirilmesine yönelik, psikolojik danışmanlar tarafından, bireysel ve grup rehberliği çalışmaları yapılabilir. Orta ve yüksek öğrenim kurumlarında çalışan psikolojik danışmanlar sanal ilişkiler yerine gerçek sosyal destek kaynaklarının bulunmasında akran danışmanlığından ve arabuluculuğundan yararlanabilir, sosyal kulüp faaliyetlerinin tanıtımı ve ulaşılabilirliğinin artırılması konusunda çalışabilir.

Bundan sonraki çalışmalarda bu araştırmada yer almayan fakat internet bağımlılığına yol açma ihtimali olan diğer değişkenler incelenebilir. İnternete ulaşımın giderek kolaylaştığı, sosyal paylaşım ağlarının

kullanımının hızla arttığı göz önüne alınacak olursa çocukluk ve ergenlik dönemi gibi farklı yaş grupları ve değişkenlerle yapılacak çalışmalar alana katkı sağlayabilir. Konuyla ilgili boylamsal araştırmalara yaparak ülkemizde bu olgunun uzun dönemli etkilerinin incelenmesi yararlı olacaktır. Ayrıca, bu araştırmada örneklem sayısı sınırlıdır, bundan sonra yapılacak olan araştırmalarda örneklem sayısının artırılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Allen, S. F. & Stoltenberg, C. D. (1995). Psychological separation of older adolescents and young adults from their parents: An investigation of gender differences. *Journal of Consulting and Development, 73*, 542–546.
- Arnsöy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 1*, 55-67.
- Baltacı, H. Ş., İşleyen, F. & Özdemir, S. (2012). Eğitim fakültesi öğrencilerinin romantik ilişki durumları ve sosyal ağ kullanımlarına göre etkileşim kaygısı ve sosyal destek algılarının incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(2)*, 25-36.
- Batıgün, A. D., & Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi, 26(67)*, 1-10.
- Bayraktar, F. (2001). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Canan, F. (2010). *Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı disosiyatif belirtiler ve sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı.
- Canoğulları, Ö. (2014). *İnternet bağımlılık düzeyleri farklı ergenlerin cinsiyetlerine göre psikolojik ihtiyaçları, sosyal kaygıları ve anne baba tutum algılarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Caplan, S. E. (2002). Problematic internet use and psychosocial well-being: Development of a theory based cognitive behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior, 18*, 553–575.
- Caplan, S., Williams, D. & Yee, N. (2009). Problematic internet use and psychosocial well being among MMO players. *Computers in Human Behavior, 25(6)*, 1312–1319.
- Ceyhan, A. A. (2011). Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Yordayıcıları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 18(2)*, 85–94.
- Ceyhan, A. & Ceyhan, E., (2008). Loneliness, depression, and computer self-efficacy as predictors of problematic internet use. *Cyberpsychology & Behavior, 11(6)*, 699-701.
- Ceyhan, E. (2010). Problemlı internet kullanım düzeyi üzerinde kimlik statüsünün, internet kullanım amacının ve cinsiyetin yordayıcılığı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 10(3)*, 1323-1355.
- Chak, K. & Leung, L. (2004). Shyness and locus of control as predictors of Internet addiction and Internet use. *Cyberpsychology & Behavior, 7(5)*, 559-570.
- Chisholm J. F. (2006). Cyberspace violence against girls and adolescent females. *Annals New York Academy of Sciences, 1087*, 74-89.
- Çavuş, H. & Gökdaş, İ.(2006). Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin internetten yararlanma nedenleri ve kazanımları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(2)*, 56-78.
- Çeçen, A. R. (2008). Öğrencilerinin cinsiyetlerine ve ana baba tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi 6(3)*, 415–431.

- Çuhadar, C. (2012). Exploration of problematic internet use and social interaction anxiety among turkish pre-service teachers. *Computer and Education*, 59(2), 173-181.
- DeRushia, K. D. (2010). *Internet usage among college students and its impact on depression, social anxiety, and social engagement*. Yayınlanmamış doktora tezi, Indiana University of Pennsylvania, Pennsylvania.
- Durak, M. & Durak, E. (2013). Associations of social anxiety and depression with cognitions related to problematic internet use in youths. *Education and Science*, 38(169), 19-29.
- Eker, D., Arkar, H., & Yıldız, H. (2001). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.
- Erkan, S., Özbay, Y., Cihangir-Çankaya, Z., & Terzi, Ş. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları problemler ve psikolojik yardım arama gönüllükleri. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 94-107.
- Esen, B. (2009). Çeşitli değişkenlere göre ergenlerde internet bağımlılığının yordanması. *e-journal of New World Sciences Academy*, 4(4), 1331-1340.
- Esen, B. K., & Gündoğdu, M. (2010). The relationship between internet addiction, peer pressure and perceived social support among adolescents. *The International Journal of Educational Researchers*, 2(1), 29-36.
- Esen, E. & Siyez, D. (2011). Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 127- 138.
- Esen, E. (2010). *Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psikososyal değişkenlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilimdalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı.
- Gamez-Guadix, M., Villa-George, F. I. & Calvete, E. (2012). Measurement and analysis of the cognitive-behavioral model of generalized problematic Internet use among Mexican adolescents. *Journal of Adolescence*, 35, 1581-1591.
- Howitt, D. & Kramer, D. (2001). *Intruduction to SPSS Statistic in Psychology First version 19 and earlier*. England: Prentice Hall.
- IBM Corp. (2011). *IBM SPSS Statistics for Window, Version 20.0*. NY: IBM Corp.
- Karaman, K. & Kurtoğlu, M. (2009). Öğretmen adaylarının internet bağımlılığı hakkındaki görüşleri. Akademik XI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.
- Kozaklı, H. (2006). *Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin karsılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.
- LaRose, R. Lin, C. A., & Eastin, M. S. (2003). Unregulated Internet usage: Addiction, habit, or deficient self-regulation? *Media Psychology*, 5, 225-253.
- Larose, S. & Boivin, M. (1998). Attachment to parents, social support expectations, and socioemotional adjustment during the high school-college transition. *Journal of Research on Adolescence*, 8(1), 1-27.
- Lee, B. & Stapinski, L. (2012). Seeking safety on the internet: relationship between social anxiety and problematic internet use. *Journal of Anxiety Disorders*, 26, 197-205.
- Liau, A. K., Khoo, A. & Ang, P. H. (2005). Factors influencing adolescents' engagement in risky internet behavior. *CyberPsychology & Behaviour*, 8(6), 513-520.
- Mayda, A. S., Yılmaz, M., Bolu, F., Dağlı, S. Ç., Gerçek, Ç. G., Teker, N., & diğer. (2015). Bir öğrenci yurdunda kalan üniversite öğrencilerindeki internet bağımlılığı ile Beck depresyon ölçeği arasındaki ilişki. *Konuralp Tıp Dergisi*, 7(1), 6-14.
- Morsünbül, Ü. (2014). İnternet bağımlılığının bağlanma stilleri, kişilik özellikleri, yalnızlık ve yaşam doyumu ile ilişkisi. *International Journal of Human Sciences*, 11(1), 357-372.

- Odacı, H. & Kalkan, M., (2010). Problematic internet use, loneliness and dating anxiety among young adult university students. *Computers & Education*, 55, 1091-1097.
- Oktan, V. (2015). Üniversite öğrencilerinde problemlı internet kullanımı, yalnızlık ve algılanan sosyal destek. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 281-292.
- Özcan, N. & Buzlu, S. (2005). Problemlı internet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç: İnternet bilişsel durum ölçeği'nin üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirliği. *Bağımlılık Dergisi*, 6(1), 19-26.
- Özdemir, Y., Kuzucu, Y. & Ak, Ş. (2014). Depression, loneliness and Internet addiction: How important is low self-control. *Computers in Human Behavior*, 34, 284-290.
- Özgür, H. (2013). Öğretmen adaylarının sosyal ağ bağımlılığı, etkileşim kaygısı ve yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 667-690.
- Taçyıldız, Ö. (2010). *Lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin bazı değişkenlere göre yordanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı.
- Tanrıverdi, S. (2012). *Ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilimdalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı.
- Thatcher, A. & Goolam, S. (2005). Development and psychometric properties of the problematic internet use questionnaire. *South African Journal of Psychology*, 35, 793-804.
- Wu, Y-T. & Tsai, C.C. (2006). University students internet attitudes and internet self-efficacy: A study at three universities in Taiwan. *Cyberpsychology & Behavior*, 9(4), 441-450.
- Yen, Y. Y., Yen, C. F., Chen, C. S., Wang, P. W., Chang, Y. H. & Ko, C. H. (2012). Social anxiety in sanal and real-life interaction and their associated factors. *CyberPsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(1), 7-12.
- Yılmaz, E., Yılmaz, E. & Karaca, F. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Genel Tıp Dergisi*, 18(2), 71.
- Zimet, G.D, Powel, S.S, Farley G.K. ve ark. (1990) Psychometric characteristics of the Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *J Pers Assess*, 55, 610-617.
- Zorbaz, O. (2013). *Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımının sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı.
- Zorbaz, O. & Tuzgöl, M (2014). Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımının cinsiyet, sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 298-310.